

Yhteiskuntaopin preliminäärikoe kevät 2018

Kokeessa on yhdeksän tehtävää. Tehtävien 1-6 maksimipistemäärä on 20. Tehtävien 7-9 maksimipistemäärä on 30.

Vastaa yhteensä VIIITEEN tehtävään. Vastauksista korkeintaan KAKSI saa olla laajempia (30 pisteen) tehtäviä. Kokeen maksimipistemäärä on 120. Sen saavuttaminen edellyttää, että vastaat kahteen laajempaan tehtävään.

Älä jätä mitään merkintöjä sellaisen tehtävän vastausruutuun, jota et halua jättää arvosteltavaksi.

OSA I 20 pisteen tehtävät. Vastaa 3–5 tehtävään.

1. Arvioi, millä perusteilla valtiota voidaan kutsua demokraattiseksi oikeusvaltioksi? (20 p)
2. Pohdi seuraavien asioiden vaikutuksia kotitalouksien näkökulmasta:
 - a) Euroopan keskuspankki kiristää rahapolitiikkaa (5 p)
 - b) Euron ulkoinen arvo heikkenee (5 p)
 - c) Raakaöljyn hinta nousee (5 p)
 - d) Robotisaatio etenee (5 p)
3. Hallituksen budjettiesityksessä vuodelle 2018 esitettiin sosiaalietuuksien indeksijäädytyksiä, tupakkaveron korotusta ja asumistuen leikkauksia. Valtiovarainministeriö selvitti, miten hallituksen budjettiesitys vaikuttaisi kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin. Selvityksen tulokset näkyvät oheisessa Helsingin Sanomissa julkaistussa taulukossa.
 - a) Määrittele ylläolevassa tekstissä näkyvät käsitteet
 - Sosiaalietuuksien indeksijäädytykset (2 p)
 - Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot (2 p)
 - b) Arvioi, minkälaisia vaikutuksia budjetilla tulisi olemaan eri tuloluokkien käytettävissä oleviin tuloihin alla olevan taulukon mukaan? (6 p)

Budjetin tulonjakovaikutukset
Budjetin vaikutus ensi vuonna tulokymmenyksittäin

Tulokymmenys	Käytettävissä olevat tulot, e/v	Budjetin muutos tuloihin, e	Budjetin muutos, %
Pienituloisin tulok.	12 691	-37	-0,29
2. tulokymmenys	18 210	-17	-0,09
3. tulokymmenys	22 987	0	0
4. tulokymmenys	28 375	+32	+0,11
5. tulokymmenys	33 155	+103	+0,31
6. tulokymmenys	37 812	+142	+0,37
7. tulokymmenys	42 906	+184	+0,43
8. tulokymmenys	49 123	+249	+0,51
9. tulokymmenys	57 948	+314	+0,54
Suurituloisin tulok.	96 504	+410	+0,42

Koonnut: PAAVO TEITTINEN / HS, grafiikka: PETRI SALMÉN / HS, lähde: Valtiovarainministeriö

<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005374014.html> Viitattu 19.11.2017

- c) Pohdi, miksi oppositiopuolueet ovat kritisoineet hallituksen esitystä. (10 p)

Aineisto: Taulukko budjetin tulonjakovaikutuksista

4. Miten Suomi ja suomalaiset ovat mukana tai osallistuvat EU:n päätöksentekoon? (20 p)
5. Miten lapsen äitiys ja isyys määräytyvät lain mukaan? (20 p)
6. Alla on vuokra-asumiseen ja asunnon ostoon liittyviä väittämiä. Perustele, onko kuvattu toiminta lain mukaista.
 - a) Asunnon omistaja ilmoitti korottavansa vuokraa 15% tammikuusta alkaen. Vuokran sovittu tarkistusaika oli vuokrasopimuksen mukaan kesäkuu. (5 p)
 - b) Vuokralainen oli tehnyt määräaikaisen vuokrasopimuksen, mutta halusi purkaa vuokrasuhteen ennen sovittua aikaa. Asunnon omistaja ei suostunut siihen, koska määräaikaista vuokrasopimusta oli jäljellä vielä kuukausi. (5 p)
 - c) Vuokralainen onnistui iloisissa juhlissa särkemään vuokra-asunnon olohuoneen oven. Hän ilmoitti rikkoutuneesta ovesta asunnon omistajalle. Asunnon omistaja kieltäytyi maksamasta oven korjausta ja vaati vuokralaista itseään maksamaan korjaustyön. (5 p)
 - d) Kesämökkiä vuokrannut henkilö ihastui mökkiin ja sen kauniiseen tonttiin siinä määrin, että halusi ostaa sen. Kauppakirja tehtiin saunaillan jälkeen ruutupaperille, rahat siirrettiin tilille ja näin hehtaarin suuruisen tontin ja 45 neliön mökin omistus siirtyi. (5 p)

OSA II 30 p. tehtävät. Vastaa 0–2 tehtävään.

7. a) Selvitä, miten suhteellinen äänestys toteutetaan Suomen eduskuntavaaleissa. (10 p)

b) Tutki taulukkoa vuoden 2015 eduskuntavaalien äänestysaktiivisuudesta. Miten sukupuoli, ikä ja koulutus vaikuttavat äänestysaktiivisuuteen taulukon mukaan? (8 p)

c) Mistä syistä ihmiset joko äänestävät tai jättävät äänestämättä? (12 p)

Taulukko 9.1. Äänestysaktiivisuus vuoden 2015 eduskuntavaaleissa sukupuolen, iän ja koulutuksen mukaan (Suomessa asuvat Suomen kansalaiset) (%).

	18–24 (n=102 060)			25–34 (n=150 453)			35–54 (n=308 584)			55–69 (n=269 053)			70- (n=189 712)			yhteensä (n=1 019 862)		
	M	N	Y	M	N	Y	M	N	Y	M	N	Y	M	N	Y	M	N	Y
Perusaste	38	44	41	31	30	31	47	44	46	69	70	70	71	61	65	58	58	58
Keskiaste	47	53	50	52	53	52	65	64	65	77	78	78	81	76	78	64	66	65
Alin korkeaaste	35	32	34	52	44	48	81	79	80	88	88	88	87	86	86	84	83	84
Korkea-koulututkinto	71	73	73	78	79	79	86	85	85	92	92	92	91	88	89	86	85	85
yhteensä	44	51	47	56	61	58	69	72	71	78	80	80	77	69	72	68	70	69

Äänestysprosentit pohjautuvat sähköisen äänioikeusrekisterin tietoihin Suomessa asuvien Suomen kansalaisten äänestämässä käymisestä (n=1 019 862).

file:///C:/Users/hanna.toikkanen/Downloads/OMSO_28_2016_Eduskuntavaalitutkimus_2015.pdf Viitattu 19.11.2017

Aineisto: Taulukko äänestysaktiivisuudesta vuoden 2015 eduskuntavaaleissa

8. Syksyllä 2017 työnantaja edustava Teknologiateollisuus ja palkansaaja edustava Teollisuusliitto solmivat kaksivuotisen palkkasopimuksen, jonka mukaan teknologiateollisuuden palkat nousevat 3,2 prosenttia. Sopimus tulee koskemaan lähes 100 000 palkansaajaa.

Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen (Etla) toimitusjohtaja Vesa Vihriälä ja Palkansaajien tutkimuslaitoksen tutkimuskoordinaattori Eero Lehto kommentoivat syntynyttä neuvottelutulosta seuraavasti:

Palkankorotukset olisivat saaneet olla pienemmät, sillä meillä on 8,5 prosentin työttömyysaste ja alle 70 prosentin työllisyysaste. Suomen vieni oli pitkään heikkoa, kun taas kulutus ei ollut ongelma talouskasvun kannalta. Tämän sopimuksen myötä ostovoima vahvistuu enemmän kuin olisi tarpeen. Tärkeämpää olisi huolehtia, että kustannuskilpailukyky paranisi nopeammin, jotta pääsisimme työllisyysasteessa samalle tasolle kuin muissa Pohjoisessa. Teknologiateollisuuden solmima sopimus on ymmärrettävä siitä näkökulmasta, että vientimarkkinat kasvavat nyt varsin hyvin, suomalaiset yritykset ovat saaneet hyvin tilauksia viime aikoina, ja niistä on tärkeää pystyä huolehtimaan. Toivottavasti tämän korkeampia sopimuksia ei kuitenkaan tänä syksynä tehdä, vaan pikemminkin matalampia. Sopimuksessa oli hyvää se, että se mahdollistaa paikallisen sopimisen siitä, miten palkankorotukset jakautuvat. Jos esimerkiksi yrityksellä menee heikommin, voidaan siellä antaa pienemmät palkankorotukset kuin muualla. Meillä on myös edelleen kestävyysvajeongelma. Ennustetulla meno- ja verotulokehyksellä julkinen talous ajautuu uudestaan kasvavaan velkaantumiskiarteeseen.

Etlan toimitusjohtaja Vesa Vihriälä, Ylen A-studio 30.10.2017

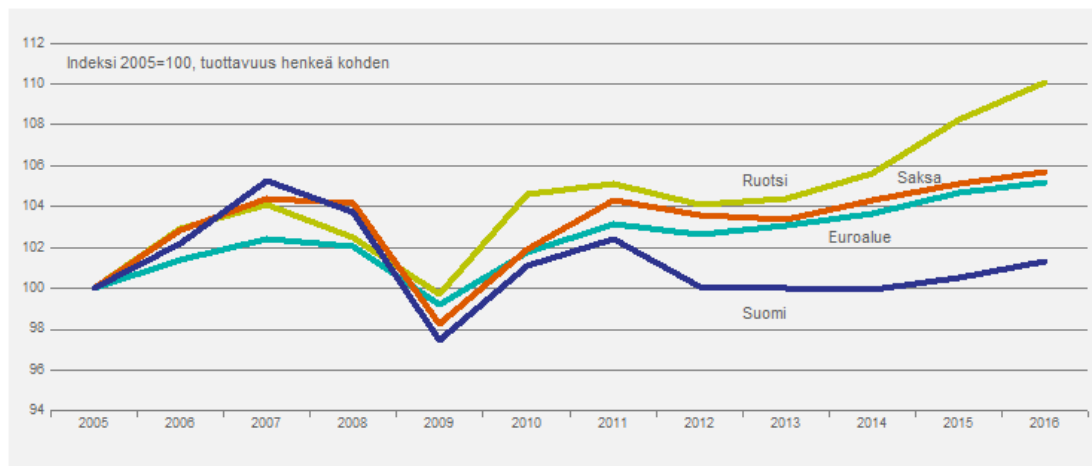
Nyt syntyneen sopimuksen taustalla ovat sekä talouskasvu että liian pitkälle mennyt kilpailukyky sopimus. Siinä siirrettiin tulonmuodostusta palkansaajilta yrityksille, mikä siirsi samalla tuloja korkeammasta veropohjasta matalampaan, mikä ei ollut julkisen sektorin rahoitusaseman kannalta hyvä asia. Nyt syntyneessä sopimuksessa on vähän takaisinoton makua ja halua kasvattaa luottamusta yhteiskunnassa, mitä ei vuosi sitten tehty. Nyt syntynyt sopimus takaa keskimääräiselle palkansaajalle reaaliensioiden kasvun, mikä tukee työllisyyden kannalta tärkeää yksityistä kulutusta. Myös Suomen kustannuskilpailukyky pysyy kilpailijamaihin nähden varsin hyvänä. Eurostatin tilastojen mukaan Suomen työvoimakustannukset tuntia kohden ovat ainoana EU-maana alentuneet. Suomen kilpailijamaissa on kehitys mennyt aivan eri suuntaan. Palkat ovat nousseet Baltian maissa ja esimerkiksi Puolassa jopa 10 prosenttia. Näissä maissa teetää Suomen teknologiateollisuus paljon alihankintaa. En usko, että paikallinen sopiminen tulee toteutumaan, sillä se edellyttää, että siitä saadaan aikaan konsensus. Suomen julkisella taloudella on nyt kirkkaat näkymät. Julkisen sektorin alijäämä poistuu. Sopimus vahvistaa suomalaisten ostovoimaa, mikä on kansan elintasolle tärkeää. Viimeiset arviot kestävyysvajeesta perustuvat myös aivan liian pieniin kasvunäkymiin.

Palkansaajien tutkimuslaitoksen tutkimuskoordinaattori Eero Lehto, Ylen A-studio 30.10.2017

- Vertaile Vihriälän ja Lehdon näkemyksiä syntyneestä palkkasopimuksesta. (10 p)
- Miten työn tuottavuus on kehittynyt Suomessa ja muissa maissa oheisen kuvion mukaan? Mitkä tekijät selittävät eroja? (10 p)
- Arvioi, mikä merkitys ulkomaankaupalla on Suomen talouskasvulle. (10 p)

Työn tuottavuuden kehitys

<https://ek.fi/mita-teemme/talous/perustietoja-suomen-taloudesta/tuottavuus-ja-kilpailukyky/> Viitattu 19.11.2017

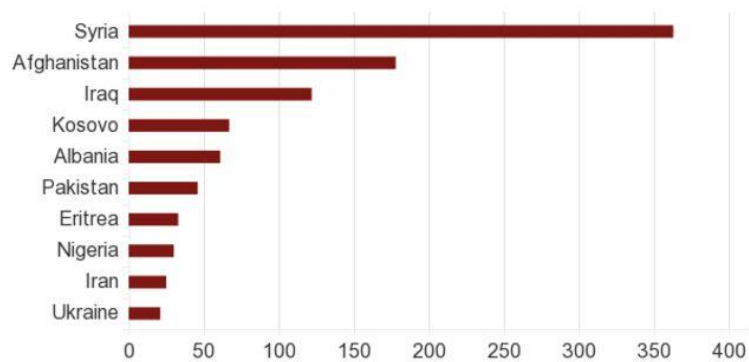
Aineistot: Vihriälän ja Lehdon näkemykset syntyneestä palkkasopimuksesta.
Kuvio tuottavuuden kehityksestä.

9. Vuonna 2015 Euroopan unionin jäsenmaihin tuli enemmän turvapaikanhakijoita kuin aiemmin. Ohessa on tilasto turvapaikanhakijoiden yleisimmistä lähtömaista vuonna 2015 sekä taulukko EU-maihin vuosina 2014 ja 2015 saapuneiden turvapaikanhakijoiden kohdemaista.

- a) Tutki taulukoita. Mistä maista turvapaikanhakijoita tuli eniten ja mihin maihin turvapaikanhakijat Euroopassa hakeutuivat vuonna 2015? Pohdi, mistä syistä. (16 p)
- b) EU-komissio on laatinut suunnitelman, jonka mukaan Kreikkaan ja Italiaan saapuneita turvapaikanhakijoita sijoitetaan uudelleen muihin EU-maihin. Miksi komissio on laatinut suunnitelman? Pohdi, miksi ehdotus on herättänyt paljon kritiikkiä osassa jäsenmaita. (14 p)

Top 10 origins of people applying for asylum in the EU

First-time applications in 2015, in thousands

Source: Eurostat

Lähde: <http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911> Viitattu 13.12.2017

First time asylum applicants in the EU Member States

	Number of first time applicants			Share in EU total (%)	Number of applicants per million inhabitants
	2014	2015	change (in %) 2014/2015	2015	2015
EU	562 680	1 255 640	+123%	100.0%	2 470
Belgium	14 045	38 990	+178%	3.1%	3 463
Bulgaria	10 805	20 165	+87%	1.6%	2 800
Czech Republic	905	1 235	+36%	0.1%	117
Denmark	14 535	20 825	+43%	1.7%	3 679
Germany	172 945	441 800	+155%	35.2%	5 441
Estonia	145	225	+54%	0.0%	172
Ireland	1 440	3 270	+127%	0.3%	707
Greece	7 585	11 370	+50%	0.9%	1 047
Spain	5 460	14 600	+167%	1.2%	314
France	58 845	70 570	+20%	5.6%	1 063
Croatia	380	140	-63%	0.0%	34
Italy	63 655	83 245	+31%	6.6%	1 369
Cyprus	1 480	2 105	+42%	0.2%	2 486
Latvia	365	330	-10%	0.0%	165
Lithuania	385	275	-29%	0.0%	93
Luxembourg	1 030	2 360	+129%	0.2%	4 194
Hungary	41 215	174 435	+323%	13.9%	17 699
Malta	1 275	1 695	+33%	0.1%	3 948
Netherlands	21 780	43 035	+98%	3.4%	2 546
Austria	25 675	85 505	+233%	6.8%	9 970
Poland	5 610	10 255	+83%	0.8%	270
Portugal	440	830	+89%	0.1%	80
Romania	1 500	1 225	-18%	0.1%	62
Slovenia	355	260	-27%	0.0%	126
Slovakia	230	270	+18%	0.0%	50
Finland	3 490	32 150	+822%	2.6%	5 876
Sweden	74 980	156 110	+108%	12.4%	16 016
United Kingdom	32 120	38 370	+19%	3.1%	591
Norway	10 910	30 470	+179%	-	5 898
Switzerland	21 940	38 060	+73%	-	4 620

Lähde: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-AP-EN.pdf>/ viitattu 13.12.2017.

Aineistot: Tilasto turvapaikanhakijoiden lähtömaista vuonna 2015.

Tilasto EU-maihin saapuneiden turvapaikanhakijoiden kohdemaista vuosina 2014 ja 2015.